

Гордана В. Стојић¹
Александра З. Николајевић²
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

Прегледни научни рад
UDK 316:378.2(497.11 Ниш)
Примљено: 29.12.2021.
Ревидирана верзија: 08.2.2022.
Одобрено за штампу: 09.2.2022.
DOI: 10.46630/gsoc.28.2022.06

ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ (МАГИСТАРСКЕ) СТУДИЈЕ НА ГРУПИ ЗА СОЦИОЛОГИЈУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ³

Апстракт: У раду се разматрају развој и остварени резултати последипломских (магистарских) студија организованих на Групи за социологију Филозофског факултета у Нишу. Анализирани су наставни планови, број и структура студената, број и тематска усмереност магистарских теза. У раду се указује на утицај различитих чинилаца на развој последипломских студија (друштвено окружење, институционални, организациони и унутарнаучни чиниоци).

Кључне речи: социологија, последипломске студије, магистри, Студијска група за социологију, Филозофски факултет у Нишу.

Увод

У развоју Департмана за социологију Филозофског факултета у Нишу могу се разликовати два периода: од оснивања до реформи у складу са Болоњском декларацијом и од реформи до данас. У првом периоду студије су биле организоване на три нивоа: основне и магистарске студије и стицање доктората, а у једном периоду су биле предвиђене и специјалистичке студије. После реформе професионално образовање социолога одвија се кроз основне, мастер и докторске академске студије.

Предмет рада су последипломске (магистарске) студије социологије на Филозофском факултету у Нишу. Циљ је да се прикаже организација ових студија и остварени резултати – биће анализирани наставни планови, број и структура студената, број и тематска усмереност магистарских теза. Карактеристике последипломских студија посматрају се у контексту настанка и развоја Групе за социологију⁴ и Факултета (организационих, кадровских могућности и сл.).

¹ gordana.stojic@filfak.ni.ac.rs

² aleksandra.nikolajevic@filfak.ni.ac.rs

³ Рад је урађен у оквиру реализације пројекта *Друштвени значај студија социологије на Филозофском факултету у Нишу: ретроспектива и перспектива* који финансира Филозофски факултет у Нишу.

⁴ Од 2007. године Департман за социологију.

Друга група чинилаца које треба имати у виду јесте статус социологије као науке у Србији (и шире СФРЈ) и њена институционализација. Социолошка анализа образовног процеса чији је циљ стварање научног подмлатка у периоду од педесет година мора да узме у обзир и две велике промене: политичко-идеолошку која настаје са кризом социјализма, а затим и његовим урушавањем и реформе институције високог образовања.

Извори података су статuti Филозофског факултета у Нишу (различита годишта) и евиденција Службе за студентска питања (касније Службе за мастер и докторске студије). Статuti садрже правила и процедуре уписа, студирања, пријаве и одбране завршних радова, као и наставне планове студија. Евиденција студентске службе садржи податке о студентима, наставницима, положеним испитима и одбрањеним магистарским тезама.

Секундарни извор података су монографије о Факултету (Зајечарановић 1996, *Филозофски факултет 1971–2000*) и научни и стручни радови о настави социологије у Србији. Међу овима су најважнији зборници радова објављени поводом 30 и 50 година постојања социологије у Србији (Богдановић 1990, Богдановић 2009) који садрже податке и анализе магистарских студија на три универзитета у Србији – Београду, Нишу и Новом Саду (у Приштини, односно Косовској Митровици, никада нису организоване последипломске студије).

У првом делу рада биће анализиране магистарске студије – правила студија, наставни планови, динамика уписа студената, наставници, неке карактеристике студената, ефикасност студија и тематска усмереност магистарских теза. Одлике последипломских студија у Нишу биће компариране, где је то могуће, са студијама реализованим у Београду. Неће бити поређења са магистарским студијама организованим на Филозофском факултету у Новом Саду јер су оне касније засноване и одбрањен је мањи број магистарских теза (Богдановић 2009а: 24–25). У другом делу рада указује се на чиниоце који су утицали на организацију и резултате магистарских студија на Филозофском факултету у Нишу.

Заснивање и организација последипломских студија

Већ је првим статутом Филозофског факултета из марта 1972. године предвиђено организовање последипломских студија „у циљу подизања стручног и научног подмлатка“ (Статут 1972, чл. 121). Одлуку о увођењу студија и наставни план и програм доносио је Савет Факултета, на предлог Већа Факултета. Завршетком студија које трају две године стицало се звање магистра. Услови за упис студената на магистарске студије социологије били су: завршене четворогодишње студије на Филозофском или другом одговарајућем факултету са најмањом средњом оценом 8 из стручних предмета уколико нема научних и стручних радова који га квалификују за ове студије. Као мерило за пријем узиман је: успех на претходним студијама; успех у стручном и научном раду; познавање светских језика (кандидат треба „једним да влада и једним да се

служи“). Веће факултета одређивало је руководиоца (ментора) за израду рада, као и три референта за оцену рада (од тога је један био руководилац). Међутим, није се одмах приступило организовању магистарских студија, „бар док не пристигну први дипломирани студенти, а није било ни посебних услова (кадровских, просторних и др.)“ (Зајечарановић 1996: 53).

Настава на последипломским студијама социологије почела је на Филозофском факултету у Нишу школске 1976/77. године. Предвиђено је да се студије организују на три смера: Историја и теорија марксизма, Социологија културе и образовања и Социологија рада. Другим наставним планом из 1990. године настава је организована на пет смерова: Историја и теорија марксизма, Социологија рада и самоуправљања, Социологија друштвеног развоја, Социологија васпитања и образовања и Социологија културе и уметности. Последња промена наставних планова, од школске 1993/94. године, подразумевала је постојање осам смерова који су се односили на следеће области: друштвени развој, рад, васпитање и образовање, културу, уметност, религију, морал и масовне комуникације (Табела 1). Од школске 2005/2006. године не уписују се нове генерације студената због реформе високошколског образовања.⁵

Табела 1: Организација наставе на последипломским студијама по смеровима

Од 1976. до 1989. године	Од 1990. до 1992. године	Од 1993. до 2004. године
Историја и теорија марксизма	Историја и теорија марксизма	Социологија друштвеног развоја
Социологија рада	Социологија рада и самоуправљања	Социологија рада
Социологија културе и образовања	Социологија друштвеног развоја	Социологија васпитања и образовања
	Социологија васпитања и образовања	Социологија културе
	Социологија културе и уметности	Социологија уметности
		Социологија морала
		Социологија религије
		Социологија масовних комуникација

Извор: Статут Филозофског факултета у Нишу 1976, 1990, 1994.

Увид у податке о упису студената показује како су реализоване последипломске студије. Тек од 1993. године студенти се уписују сваке школске године и имају

⁵ Нивои образовања пре и после реформе нису потпуно упоредиви и то се највише испољило код магистарских студија, па се поставља питање да ли би у ову анализу требало укључити мастер академске студије (као што је то нпр. у Митровић 2009). Опредeљујући се да не анализирамо мастер студије, имали смо у виду два разлога. Први разлог су нормативне одредбе о еквиваленцији нивоа образовања и квалификација (НОКС) и на основу њих успостављена пракса. Друго, мастер студије се организују у промењеном друштвеном и институционалном окружењу које би такође требало приказати што би значајно повећало обим рада.

могућност да бирају између свих понуђених смерова.⁶ Пре тога, студенти су уписивани у одређеном временском интервалу на један смер који је те године нуђен (Табела 2). Оваква уписна политика је утицала на број студената по смеровима и на теме магистарских радова (посебно у првој деценији), као и на то да су неки студенти касније мењали смер (или поново уписивали магистарске студије, али други смер).⁷

Табела 2: Понуђени смерови за упис према годинама уписа

Година уписа	Смер
1976	Историја и теорија марксизма
1979	Историја и теорија марксизма
1980	Историја и теорија марксизма
1983	Историја и теорија марксизма
1984	Социологија рада и самоуправљања
1989	Социологија друштвеног развоја
1991	Социологија васпитања и образовања
1993–2004	Свих осам смерова

Извор: Евиденција Службе за мастер и докторске студије
Филозофског факултета у Нишу

Наставни планови

Први наставни план последипломских студија садржао је три заједничка предмета и по четири предмета специфична за сваки смер. На смеру Социологија културе и васпитања студенти су имали два „обавезна“ ужестручна предмета и два предмета где су могли да бирају између три, односно две научне дисциплине (Табела 3).

Табела 3: Наставни план последипломских студија (1976)

Смер	Предмети
Заједнички предмети	1. Методологија научног истраживања са техникама научног рада 2. Историја марксизма 3. Страни језик (енглески, француски, немачки или руски)
Историја и теорија марксизма	4. Историја филозофије 5. Савремена филозофија 6. Историја социјалних теорија 7. Политичка економија

⁶ У овом периоду само 2002. године није вршен упис студената.

⁷ Пошто смо имали увид само у статуте Факултета у којима није била ближе одређена уписна политика, остаје нејасно да ли су постојали правилници који су одређивали када се и који смерови уписују или се то радило на основу одлука већа Групе и Факултета у складу са проценама о интересовањима потенцијалних кандидата и могућностима реализације наставе.

Социологија културе и образовања	4. Социологија културе 5. Социологија уметности 6. Социологија образовања или Социологија морала или Социологија религије 7. Реторика или Социологија језика
Социологија рада	4. Социологија рада
	5. Социологија самоуправљања
	6. Историја људског рада и теорије о раду
	7. Психофизиологија рада

Извор: Статут Филозофског факултета у Нишу, 1976.

Наставни план из 1990. године садржао је два обавезна предмета за све смерове – Методологија научног истраживања са техникама научног рада и Страни језик. На сваком смеру настава је одржавана из пет или шест ујестручних предмета (Табела 4).

Табела 4: Наставни план последипломских студија (1990)

Смер	Предмети
Заједнички предмети	Методологија научног истраживања са техникама научног рада
	Страни језик (енглески, француски, немачки или руски)
Социологија рада и самоуправљања	Социологија рада
	Социологија самоуправљања
	Историја људског рада и теорије о раду
	Психологија рада
	Историја марксизма
Историја и теорија марксизма	Историја филозофије
	Политичка економија
	Савремена филозофија
	Историја социјалних теорија
	Историја марксизма
Социологија друштвеног развоја	Теорија друштвеног развоја
	Социологија развоја савременог друштва
	Социјална екологија и планирање друштвеног и просторног развоја
	Економска политика и привредни развој
	Социологија друштвених покрета
	Међународни односи и развој

Социологија васпитања и образовања	Историја и теорија образовања
	Социологија васпитања и образовања – образовање и друштвене промене
	Социологија васпитања и образовања – социолошки аспекти развоја образовања у Југославији
	Социологија наставника – наставници као друштвена група
	Економика и планирање образовања
Социологија културе и уметности	Културна историја југословенских народа
	Културна антропологија
	Филозофија уметности
	Социологија информација и комуникација
	Социологија културе
	Социологија савремене уметности

Извор: Статут Филозофског факултета у Нишу, 1990.

Наставни план из 1994. године садржао је три предмета заједничка за све смерове (Савремене социолошке теорије, Методологију социолошких истраживања и страни језик) и три посебна предмета специфична за сваки смер (Табела 5).⁸

Табела 5. Наставни план последипломских студија 1994.

Смер	Предмети
Заједнички предмети за све смерове	Савремене социолошке теорије Методологија социолошких истраживања Страни језик
Социологија друштвеног развоја	Теорије друштвеног развоја Социологија развоја савременог друштва Привредни развој и просторно планирање
Социологија рада	Историја рада са теоријама о раду Социологија рада Социјална екологија
Социологија васпитања и образовања	Социологија васпитања и образовања Васпитање и селекција Социологија наставника
Социологија културе	Социологија културе Културна антропологија Политика у култури
Социологија уметности	Социологија културе Естетика Социологија уметности
Социологија морала	Културна антропологија Етика Социологија морала

Социологија религије	Социологија културе Социологија религије Социологија православља
Социологија масовних комуникација	Социологија културе Социологија масовних комуникација Социологија слободног времена

Извор: Статут Филозофског факултета у Нишу, 1994, 1998.

Анализа организације и наставних планова последипломских студија на Филозофском факултету у Нишу у периоду од 1976. до 1998. године показује развој одељења за социологију – диференцирање наставног плана и промене усмерења. Током овог периода долази до пораста броја смерова који су омогућавали специјализацију студената за поједине социолошке дисциплине – од три смера у првом наставном плану до осам смерова у последњем. У првом наставном плану смер Историја и теорија марксизма заступљено је неколико филозофских предмета и ниједан предмет који се односи на општу социологију или неку посебну социолошку дисциплину, тако да је ово био више филозофски програм него социолошки. Пракса уписа фаворизовала је овај смер: у првој деценији организовања наставе на последипломским студијама четири пута су уписивани студенти на овај смер, а само једне године на смер Социологија рада и самоуправљања.

У другом наставном плану (1990) уводи се смер који се односи на општу социологију (Социологија друштвеног развоја)⁹ и врши се подела постојећег културалистичког смера на два: Социологију културе и Социологију образовања. Умножавање броја смерова који се односе на област културе наставља се у наредном наставном плану (1994), где шест смерова нуди специјализацију за одређене области културе, а само се два смера (Социологија друштвеног развоја и Социологија рада) односе на остале области предметног поља социологије. Оваква организација магистарских студија може се повезати са наставним планом основних студија у коме су значајно више заступљене посебне социологије у односу на нпр. студије социологије у Београду, као и једном врстом самоидентификације социолога у Нишу као заједнице која негује културолошку оријентацију.

Језгро социолошке науке чине теорија и метод, па би се очекивало да у наставним плановима последипломских студија ови предмети буду заједнички за све смерове. Међутим, увид у наставне планове показује да сви планови садрже заједничке предмете који се односе на методологију и страни језик (као вештину неопходну за сваки научни рад), док се социолошке теорије јављају као посебан предмет тек после треће промене наставних планова (од 1994. године). У првом наставном плану Историја марксизма је обавезан предмет за све смерове и практично замењује социолошке теорије. Ово је у складу са тадашњим идеолошким монизмом у друштву, али говори и о једном ригидном схватању односа тзв. „марксистичке“ и „грађанске“ социологије. Наиме, у друштвеним наукама је било владајуће схватање да је марксистичка теорија „једина научна теорија о друштву“, али је било

могуће да се, уз критички осврт, проучавају и друге опште теорије друштва о чему сведоче наставни програми и објављене публикације у том периоду (преводи дела, прегледи социолошких теорија). У следећем наставном плану, из 1990. године, Историја марксизма престаје да буде обавезан предмет за све смерове и остаје на два смера (Историја и теорија марксизма и Социологија рада и самоуправљања). По том наставном плану, нема предмета који би се бавио изучавањем социолошких теорија (класичних, савремених) већ се у оквиру смерова изучавају теорије које се сматрају релевантним за специфичне области друштва (нпр. Теорије друштвеног развоја, Историја и теорија образовања). Године 1994. уводи се предмет Савремене социолошке теорије као трећи заједнички предмет за све смерове чиме се омогућава да будући магистри социолошких наука стекну неопходна темељна знања о различитим теоријским приступима друштвеној структури и друштвеној динамици и развијају глобални приступ друштвеним појавама. Имајући у виду ове промене програма студија, можемо се сложити са оценом Веселина Илића: „Уз све то Студијска група за социологију се од првобитно наглашене *културолошке* оријентације бројним променама наставних планова развила у спречици образовну институцију у којој је изучавање посебних социолошких дисциплина доведено у склад са стицањем општих социолошких знања“ (Илић 1996: XVI–XVII).

Дезидеологизација наставних планова и програма, започета укидањем предмета Историја марксизма као обавезног за све смерове, завршава са наставним планом из 1994. године, када се укида смер Историја и теорија марксизма и предмет Историја марксизма. Кад је реч о смеру Социологија рада, нестаје додаток „самоуправљање“ у називу смера и укида се предмет Социологија самоуправљања.

Наставници

Наставу на магистарским студијама држали су наставници запослени на Студијској групи социологија и другим групама на Факултету. Током прве две деценије, због недостатка кадрова, наставу су држали и наставници са других факултета и универзитета који су били ангажовани на Факултету. Слично је било и кад је реч о менторима магистарских радова. Ангажовање наставника са других универзитета доводило је до проблема у организацији наставе па се тако, у једном извештају, указује да је због тога долазило до проблема при одржавању испита за студенте (Илић, Захаријевић 1994).¹⁰ Крајем 1990-их Група за социологију успева да обезбеди да све предмете (осим методолошких) предају наставници у пуном радном односу на Факултету.

Студије су биле организоване по менторском принципу рада, док су наставници који су предавали Савремене социолошке теорије и Методологију друштвених истраживања као заједничке предмете држали по неколико предавања студентима. Поред тога организована су предавања научника са других универзитета из земље и иностранства за магистранте и друге студенте.

¹⁰ Говорећи уопште о магистарским студијама на Филозофском факултету у Нишу, Зајечарановић указује на то да се настава „само делимично“ одвијала према наставним плановима (1996: 29).

Руководиоци смерова према последњем програму били су: Љубиша Митровић (Социологија друштвеног развоја), Веселин Илић (Социологија религије),¹¹ Никола Божиловић (Социологија културе), Момчило Стојковић (Социологија морала и Социологија рада), Миомир Ивковић (Социологија васпитања и образовања), Драган Жунић (Социологија уметности) и Мирјана Крстовић (Социологија масовних комуникација).

Ментори у изради магистарских теза били су: Владимир Милановић (1), Глигорије Зајечарановић (6), Миодраг Цекић (3), Александар Тодоровић (1), Ђуро Шушњић (1), Јован Ћирић (1), Миомир Ивковић (2), Љубиша Митровић (9), Веселин Илић (2), Марија Богдановић (1), Драган Жунић (1), Никола Божиловић (7), Момчило Стојковић (2), Љубинко Милосављевић (1), Данијела Гавриловић (1), Наталија Јовановић (1), Горана Ђорић (1), Сузана Марковић Крстић (1).¹²

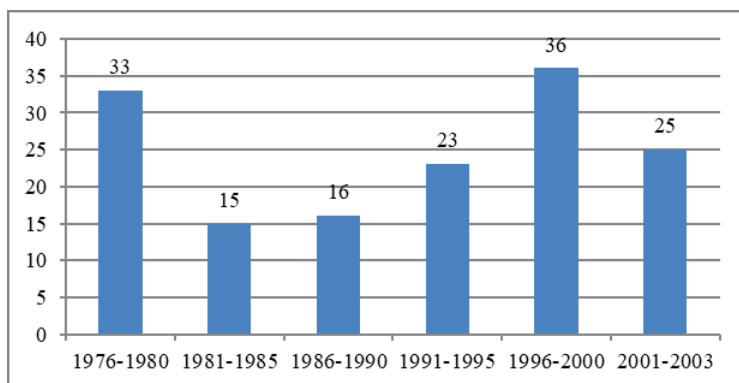
Студенти и ефикасност студирања

Последипломске студије социологије уписало је на Филозофском факултету у Нишу 148 студената. Као што се може видети (Графикон 1) интересовање за магистарске студије се мењало у периоду од 27 година колико је вршен упис студената. У првих пет година примљена су 34 кандидата што говори о томе да је, кад се доносила одлука о њиховом оснивању, добро процењено интересовање за ову врсту студија. У наредној деценији дошло је до смањења интересовања, а деведесетих година се поново повећава број уписаних студената чему је вероватно допринела и промена уписне политике – упис сваке године и велики број понуђених смерова. Може се претпоставити да су на овај број уписаних студената утицали и други чиниоци (мале могућности запошљавања дипломираних социолога, могућности бесплатног школовања). Томе у прилог говори чињеница да скоро половина уписаних студената није положила ниједан испит.

¹¹ По одласку Веселина Илића у пензију, вршилац дужности руководиоца смера био је Љубинко Милосављевић.

¹² Чланови комисија за оцену и одбрану магистарске тезе били су, поред ментора, истакнути социолози и филозофи из свих универзитетских центара Србије и са Одељења за социологију Филозофског факултета у Нишу: Божо Милошевић, Драгољуб Б. Ђорђевић, Вјекослав Бутиган, Миодраг Цекић, Јован Ћирић, Часлав Петровић, Љубиша Митровић, Михаило Поповић, Мијат Дамјановић, Милован Митровић, Миомир Ивковић, Мирјана Крстовић, Миомир Наумовић, Момчило Стојковић, Предраг Голубовић, Лука Прошић, Петар Влаховић, Сретен Петровић, Станоје Ивановић, Глигорије Зајечарановић, Зоран Видојевић, Бранислав Стевановић, Бранимир Стојковић, Чедомир Чупић, Драган Коковић, Гордана Вуксановић, Љубинко Милосављевић, Марица Шљукић, Марина Благојевић, Мишо Кулић, Ратка Марић, Веселин Илић, Драгана Захарјевски, Владимир Вулетић, Милан Недељковић, Живољуб Лазаревић, Данијела Гавриловић, Гордана Стојић.

Графикон 1: Број уписаних студената по петогодишњим периодима

Извор: Евиденција Службе за мастер и докторске студије Филозофског факултета у Нишу

Сваки четврти уписани студент био је на смеру Историја и теорија марксизма (Графикон 2), што је разумљиво јер је првих десетак година то био једини понуђени смер. Нешто више од петине студената уписало је смер Социологија друштвеног развоја, а затим следе смерови Социологија васпитања и образовања и Социологија рада (и самоуправљања). Ако погледамо само период када су студенти могли да бирају између осам понуђених смерова, највеће интересовање је било за Социологију друштвеног развоја (16), Социологију масовних комуникација (15) и Социологију васпитања и образовања (13), а најмање интересовање је било за Социологију уметности (2).

Графикон 2: Број уписаних студената по смеровима

Извор: Евиденција Службе за мастер и докторске студије Филозофског факултета у Нишу

Највише уписаних студената било је из Ниша (56.1%) и градова југоисточне и источне Србије. Студије су уписивали и студенти из централне и југозападне Србије, као и са Косова и Метохије (5 студената) и Београда (4 студента); два студента су била из Црне Горе и један из БиХ.

Због начина на који је вођена евиденција о претходно завршеном нивоу школовања нема потпуних података ни о факултету (универзитету) са ког су долазили студенти, нити о стеченом професионалном звању. Због тога ћемо само описно навести оне податке који су извесни. Од 148 уписаних студената 102 (68,9%) су завршила социологију (томе треба додати и један број оних код којих је у евиденцији уписан филозофски факултет без ознаке смера који су завршили – 19 студената); филозофију је завршило 9, политичке науке 11, а учитељски факултет 5 студената. Међу уписаним студентима су и историчари, педагози и психолози. Кад је реч о универзитету на коме су завршили основне студије, највећи је удео оних који су завршили у Нишу. Занимљиво је да је 20 уписаних завршило претходне студије у Београду, 4 у Приштини и 2 у Скопљу. Све ове бројеве треба узети условно у смислу да за један број студената нема података.¹³

О ефикасности студија можемо закључити на основу показатеља: удела студената који су магистрирали, просечне дужине студија и просечне оцене.¹⁴

Од укупног броја уписаних (148), магистарску тезу одбранила су 42 студента, односно 28,37%.¹⁵ Подаци за период 1962–2008. година показују да је на катедри за социологију у Београду магистрирало 37% уписаних студената (Митровић 2009: 70). Из ових података можемо видети да релативно ниска ефикасност последипломских студија није била одлика само студија у Нишу, али јесте била нижа него у Београду. Томе у прилог говоре и резултати кратке компаративне анализе Весне Грбовић (1990). Она указује да је, у периоду од оснивања студија до 1989. године, релативно мали број одбрањених магистарских теза у Нишу у односу на њихов број у Београду (ако имамо у виду и дужину постојања студија у Београду и у Нишу).

Од укупног броја уписаних студената, 46,6% није положило ниједан испит. Овај податак нас упућује, с једне стране, на саму организацију студија, а са друге стране, на мотивацију студената. За велики број студената магистарске студије су финансиране из буџета, није било пријемног испита који би вршио претходну селекцију студената, а кандидати са просечном оценом нижом од 8 на основним студијама могли су да се упишу ако положи диференцијалне испите. Менторски систем рада није чврсто повезивао студенте са факултетом и није наметао утврђене временске рокове за извршавање обавеза. На другој страни, реч је о младим људима који су често уписивали студије „док чекају посао“, чија се животна ситуација мењала због обавеза да брину о својој егзистенцији и егзистенцији своје породице. Неки су се у међувремену запошљавали и напуштали студије јер

¹³ У првом периоду развоја последипломских студија евиденција је укључивала и „народност“ студената (подаци о томе постоје за половину уписаних студената). Из ове евиденције сазнајемо да су магистарске студије похађали, поред једног странца (шпански грађанин), два Албанца, четири Црногорца, четири студента који су се изјашњавали као Југословени, а остали студенти су били српске народности.

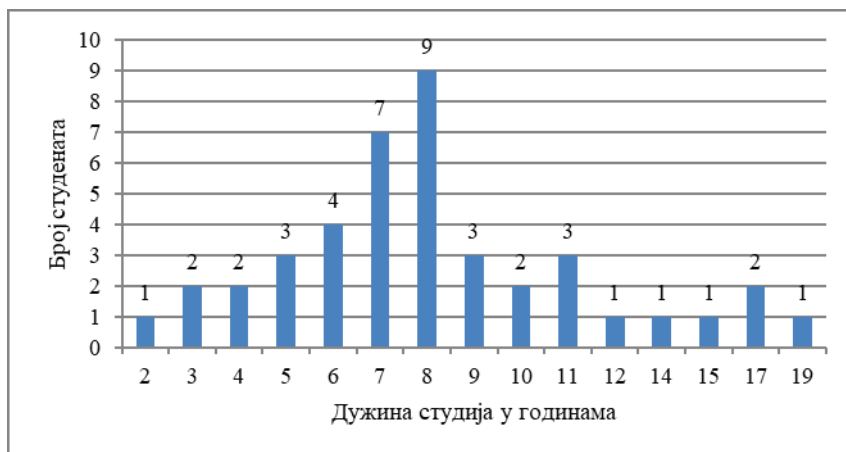
¹⁴ Просечна дужина студија и просечна оцена рачунате су само за студенте који су одбранили магистарске тезе.

¹⁵ Прва одбрањена магистарска теза је рад Драгољуба Б. Ђорђевић *Социјалистичка мисао у делу Милентија Поповића*, под менторством Глигорија Зајечарановића.

нису видели перспективе за развој каријере – протоком времена радна места за магистре су се попуњавала, а нова се нису отварала. Све ово је могло утицати на смањење мотивације студената да завршавају студије.

Просечна дужина студија је била 8,33 година. Графикон 3 показује да је највише студената магистрало у периоду од 5 до 8 година од уписа на студије. Иако настава траје 2 године, треба имати у виду број испита који се полагају, захтевну израду магистарског рада као и административне процедуре одобравања теме, а затим и одбране магистарске тезе, тако да можемо оцени-ти да је пет студената одбранило магистарски рад у релативно прихватљивом року (до 4 године). На другој страни, сваком петом магистранту је било потребно више од 10 година да заврше све обавезе.

Графикон 3: Дужина студија

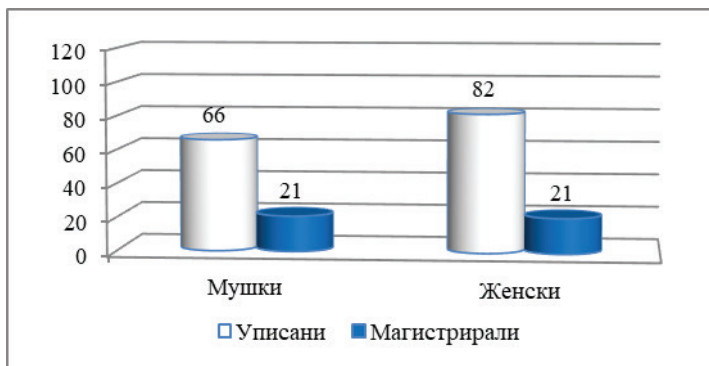

Извор: Евиденција Службе за мастер и докторске студије Филозофског факултета у Нишу

Бројчано оцењивање на магистарским студијама социологије у Нишу уведено је 1989. године (пре тога се у евиденцију уписивало само „положио“, односно „положила“). За 27 студената који су завршили студије и бројчано су оцењивани, просечна оцена је била 8,62.

Магистарске студије социологије уписивало је више студенткиња (82, односно 55,6%) у односу на студенте (66, односно 44,6%), али је број магистара изједначен по полу – 21 (Графикон 4), што значи да је студије успешно завршио сваки трећи уписани студент и свака четврта уписана студенткиња. Удео жена у укупном броју свршених магистраната у Нишу је за 5% мањи него на Филозофском факултету у Београду где су, од укупног броја кандидата који су магистрирали до 2009. године, 55% биле жене (Митровић 2009: 70).

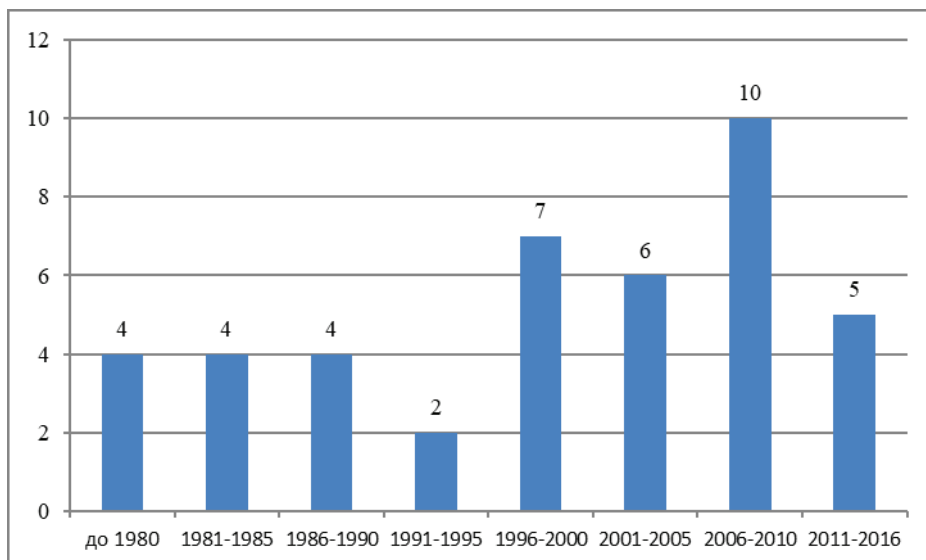
Графикон 4: Уписани и свршени студенти по полу

Извор: Евиденција Службе за мастер и докторске студије Филозофског факултета у Нишу

Ако посматрамо петогодишње периоде, динамика одбране магистарских теза је уједначена до 1990. године (Графикон 5). Број одбрањених теза опада у периоду велике економске кризе и несигурности у првој половини 1990-их да би затим растао и достигао највиши ниво у периоду 2006–2010. године. Тада су због реформе високог образовања укинуте магистарске студије и одређени законски рокови у којима су студенти могли да стекну звање магистра што је могло да утиче на њихову мотивацију да заврше студије. Последња магистарска теза одбрањена је 2016. године.

Графикон 5: Динамика одбране магистарских теза

Извор: Евиденција Службе за мастер и докторске студије Филозофског факултета у Нишу

Највише одбрањених магистарских теза је на смеру Историја и теорија марксизма (14), а затим следи Социологија друштвеног развоја (12). На осталим смеровима је одбрањено мање магистарских теза (Табела 6). Ако упоредимо број студената који су уписивали смер и број студената који су магистрирали, видимо да постоје значајне разлике. Ниједан студент није магистрирао на смеру Социологија уметности. За неке смерове је постојало веће интересовање приликом уписа, али је мање од 20% студената завршило студије. На два најмасовнија смера (Историја и теорија марксизма и Социологија друштвеног развоја) магистрирало је око 38% од броја уписаних. Највећи удео стечених магистарских звања био је на смеровима Социологија културе и Социологија морала (42,8%).

Табела 6: Број одбрањених магистарских теза по смеровима

Смер	Број	Процент
Историја и теорија марксизма	14	36,8
Социологија друштвеног развоја	12	37,5
Социологија рада (и самоуправљања)	2+1	18,7
Социологија културе	3	42,8
Социологија масовних комуникација	2	13,3
Социологија морала	3	42,8
Социологија религије	1	10,0
Социологија васпитања и образовања	4	19,0
Укупно	42	28,4

Извор: Евиденција Службе за мастер и докторске студије Филозофског факултета у Нишу

Магистарске тезе

Научноистраживачка усмереност магистарских теза такође се мењала током скоро четири деценије постојања магистарских студија. Можемо разликовати два периода – до 1990. године и период после тога. Када је реч о темама магистарских радова „у почетку се оне углавном односе на теорију марксизма, док се у другој половини осамдесетих година пробијају теме из области скоро свих посебних социологија“ (Захаријевски и др. 2009: 139). Од 12 магистарских радова одбрањених до 1990. године седам се у наслову позива на марксизам, марксистичку теорију и социјализам (Прилог 1).¹⁶ Поред анализе српске социјалистичке мисли и схватања марксистичких теоретичара о одређеним питањима (револуције, идеологије), заступљени су радови који се односе на предметно и методолошко одређење социолошких дисциплина (Табела 7). Само једна теза је настала као резултат емпиријског истраживања.¹⁷ После 1990. теме су ослобођене

¹⁶ Анализа Весне Грбовић је показала да је удео емпиријских радова међу магистарским тезама одбрањеним до 1989. године у Нишу 9,1%, а у Београду 43,2% (Грбовић 1990: 67).

¹⁷ Реч је о магистарској тези Миомира Наумовића *Мешовита привреда Ниша и Зајечара* –

„обавезног“ уклапања у марксистичку теорију – теоријски и емпиријски радови односе се на различите области друштвеног живота: образовање, друштвени развој, културно-етничка различитост, привреда и рад, културне појаве, друштвени положај и проблеми различитих социјалних и професионалних група (жене, незапослени, старији, менаџери, свештенство). Промена се испољава и кад је реч о историји социологије – уместо анализе класика марксизма и социјалистичког наслеђа Србије, сада се испитује наше социолошко наслеђе (Драгољуб Јовановић, Радомир Лукић, Тихомир Ђорђевић, Сретен Вукосављевић).

Табела 7: Теме магистарских теза

<i>До 1990. године</i>	
Социјалистичка мисао – 2	
Филозофија историје – 1	
Револуција – 2	
Предметно и методолошко одређење социолошких дисциплина – 3	
Проблем сазнања – 1	
Привреда – 1	
<i>После 1990. године</i>	
Социолошко наслеђе (4)	Социјалне и професионалне групе (4)
Социјална теорија (1)	- менаџери
Проблеми образовања (5):	- незапослени
- перманентно образовање	- старији
- функције школе у локалној заједници	- свештенство
- школовање сеоске омладине	Привреда и рад (3)
- насиље у школи	- пословање ТНК
- професионална афирмација студената	- индустријски сукоби
Жене (2):	- ставови према раду
- женски покрет	Етничко-културна разноврсност (4)
- морални узор	- социјална дистанца
Друштвени развој (3):	- идентитети
- социо-демографске промене	- мултикултурализам
- модернизација	Масовно комуницирање (1)
- партиципативна демократија	Култура (2)
Глобализација (1)	- графити
	- музички укус

Специјалистичке студије

У једном периоду развоја Филозофског факултета било је предвиђено организовање последипломских студија за стицање назива специјалисте. Према Статуту Факултета из 1982. године (чл. 164) специјалистичке студије социологије организоване су за четири области: марксистичко образовање, социо-

логија културе, социологија рада и самоуправљања и социологија образовања (Табела 7). Наставним планом је било предвиђено да студије трају једну годину (два семестра) током које су студенти слушали четири, односно пет предмета зависно од смера. Студије су укључивале и обавезну израду и одбрану једног семинарско-специјалистичког рада. По завршетку студија стицао се стручни назив: специјалиста социолошких наука са назначењем области, односно смера. Међутим, ове студије нису заживеле, односно ниједан студент није уписао специјалистичке студије социологије.¹⁸

Табела 7: Програм специјалистичких студија социологије (1982)

Назив смера	Предмети
А – Марксистичко образовање	Основи марксизма
	Методика наставе основа марксизма
	Историја социјалних теорија
	Историја марксистичке филозофије
Б – Социологија културе	Социологија културе и културна политика
	Социологија уметности
	Социологија морала (или Социологија религије или Социологија сазнања или Социологија масовних комуникација
	Методологија научног истраживања
Ц – Социологија рада и самоуправљања	Социологија рада
	Психологија рада
	Организација и економика у ОУР
	Методологија научног истраживања
	Социологија самоуправљања
Д – Социологија образовања	Социологија васпитања и образовања
	Економика образовања
	Социологија културе
	Методологија научног истраживања

Извор: Статут Филозофског факултета у Нишу, 1982.

Магистарске студије у друштвеном и академском окружењу

У наставку рада подробније ћемо размотрити две одлике магистарских студија социологије организованих на Филозофском факултету у Нишу за које сматрамо да завређују пажњу.

Поређење одлика и резултата магистарских студија у Нишу и Београду показало је да је међу магистрима у Нишу нешто мањи удео жена него што је

¹⁸ Није познато да ли су расписивани конкурси за упис на специјалистичке студије социологије, па није било заинтересованих кандидата или је била реч само о формалној могућности без покушаја да се оствари у пракси.

то случај у Београду (5%). Међутим, један други податак привлачи пажњу – мања проходност студенткиња у односу на студенте. Студије социологије више уписују жене него мушкарци на свим универзитетима у Србији, а такав је случај и на Департману за социологију од његовог оснивања (Богдановић, 2009а; Захаријевски и др. 2009). Такође, подаци о основним студијама социологије у Нишу показују да не постоји велика разлика између удела уписаних и удела дипломираних студената по полу: у периоду од оснивања Факултета до школске 2009/10. године, студенткиње су чиниле 73% од укупног броја уписаних и 71% од укупног броја дипломираних студената социологије (Захаријевски и др. 2009). Кад је реч о магистарским студијама, можемо да учимо деловање механизма друштвених неједнакости на два нивоа: преласка у виши ниво образовања и проходности. У односу на основне студије, удео уписаних студенткиња је мањи (55,6%), да би се, кад се стигне до магистратуре, изједначио са уделом њихових колега (по 50%). Ови подаци показују да се од почетка првог до краја другог нивоа студија удео жена смањило за готово $\frac{1}{4}$, при чему до највећег осипања долази приликом одлуке о упису у виши ниво студија. Упркос феминизацији професије социолога и трочетвртинском упису девојака на основне студије, на вишим нивоима делују механизми неједнаких могућности стицања друштвено пожељних ресурса. Ове податке треба посматрати и у историјском контексту друштва неповољне образовне структуре становништва (посебно женског) које се модернизује. Зато је, уместо статичног пресека, корисније приступити овој проблематици као процесу који показује смањивање (родне) неједнакости на овом нивоу образовања. О томе говори податак да су у првој деценији жене чиниле четвртину, а у последњој деценији половину од укупног броја студената који су стекли звање магистра социолошких наука у Нишу. Имајући све ово у виду, можемо закључити да се у посматраном периоду смањују родне неједнакости (на основу раста удела студенткиња које магистрирају), али не и да нестају (јер студенткиње имају нижу проходност од својих колега).

Друга карактеристика последипломских студија односи се на снажан политичко-идеолошки утицај у периоду до 1990. године. У овом периоду се испољавају највеће разлике у односу на магистарске радове у Београду када је реч о заступљености тема које се односе на марксистичку теорију, општу социологију и посебне социологије (уп. Грбовић, 1990; Митровић 2009). Утицај владајуће идеологије није се испољавао само кроз теме радова већ и кроз организацију студија: постојање смера Историја и теорија марксизма и предмета Историја марксизма на свим смеровима, одсуство предмета у оквиру кога би студенти изучавали социолошке теорије, додавању речи „самоуправљање“ у назив смера Социологија рада, постојању предмета Социологија самоуправљања. Оно што највише привлачи пажњу јесте упис студената искључиво на смер Историја и теорија марксизма од 1976. до 1984. године. Може се проблематизовати и само постојање смера таквог назива и наставног плана на последипломским студијама социологије јер је дилема историјски материјализам – социологија разрешена две деценије раније и социологија је институциона-

лизована као академска дисциплина у Србији. Наставни план основних студија социологије у Нишу није много одударао од уобичајених програма студија социологије,¹⁹ па се може поставити питање зашто су организацијом студија и уписном политиком у једном периоду магистарске студије социологије практично биле сведене (само) на студије марксизма.

Немамо увид у одлуке Већа Студијске групе за социологију или Већа Факултета из тог периода које се односе на организацију магистарских студија и одобравање тема магистарских радова тако да можемо само да изнесемо претпоставке о могућем утицају чинилаца – друштвених, организацијских и индивидуалних.

Седамдесетих година 20. века у југословенском друштву, после друштвених сукоба и уставних промена, долази до јачања идеолошких притисака и цензуре који се настављају и током 1980-их година. То се посебно одразило на универзитет (због протеста студената, критике уставних амандмана и развоја критичке мисли у оквиру доминантног марксистичког приступа), где се и званично уводи морално-политичка подобност као критеријум приликом избора наставника, а неки наставници губе положаје на универзитету због одступања од званичног идеолошко-теоријског канона.²⁰ Може се претпоставити да је постојала жеља да се тек успостављени факултет (у чијем је оснивању и развоју значајну улогу имао тзв. „политички фактор“) „уклопи“ у постојећу друштвену климу. Поред тога, можда су перспективе запошљавања студената који стичу знања из области теорије и историје марксизма биле веће него што би то био случај са другим смеровима. Наиме, школске 1973/1974. године уводе се предмети Марксизам и савремено друштво, Увод у марксизам и слично, на свим факултетима универзитета у Србији. Парадоксално, то је значило да „... настава социологије заузима још више места у наставним плановима универзитетских студија. Готово у свим наставним програмима марксизма постоје делови, групе тема или посебни одељци из области социологије“ (Ранковић, Марјановић 1975: 5–6).

На организационом нивоу, Група за социологију је основана са два наставника филозофије и једним наставником социологије у сталном радном односу; у оквиру Групе постојала је Катедра за филозофију и друштвену теорију; наставници филозофије били су чланови Групе за социологију до 2000. године кад је основан Департман за филозофију. Оваква кадровска структура заједно

¹⁹ Наставни планови основних студија у том периоду садрже неколико општеобразовних предмета (Филозофију, Логикку, Политичку економију), Методологију, Општу социологију и већи број предмета који се односе на посебне социологије и педагошко-методичке предмете. Ови планови такође садрже неколико предмета који одражавају политичко-идеолошке одлике друштвеног система (ОНО и ДСЗ, Марксизам, Социологија самоуправљања) што такође није неуобичајено за то доба када су сви нивои образовања били прожети предметима и садржајима који су преносили владајућу идеологију (марксизам, самоуправљање, социјализам) (опш. Захаријевски и др. 2009).

²⁰ Са Групе за социологију склоњен је 1976. године Веселин Илић због сукоба са „догматским снагама у СК“ (*Великани и прегаоци*).

са схватањем да је историјски материјализам општа теорија друштва могла је да утиче на процену да се смером Историја и теорија марксизма, као филозофско-социолошким смером, с једне стране, пружа могућности образовања социолошког научног подмлатка за Факултет и Универзитет, а са друге стране, развија и филозофско образовање. На тај начин се одређени организациони чиниоци преплићу са групним и индивидуалним професионалним интересима. Поред тога, када се погледају спискови наставника, чланова комисија и ментора за магистарске радове, запажа се да он садржи велики број истакнутих социолога, али је релативно мало присуство наставника са Катедре за социологију у Београду, имајући у виду да је то најстарија катедра у Југославији. Знатно су више заступљени социолози и филозофи са Факултета политичких наука и других нематичних факултета Универзитета у Београду. Без обзира на то да ли је то резултат недостатка спремности наставника са београдске катедре да учествују у настави на Групи за социологију у Нишу, или пак кадровске политике Филозофског факултета у Нишу, то је смањивало могућности за преношење искустава у организовању магистарских студија социологије са београдске катедре.²¹ Најзад, треба имати у виду различите интерпретације марксистичке теорије и већу или мању отвореност према „грађанској“ социологији наставника на Групи за социологију.²²

Теме магистарских радова изражавају научну и идеолошку климу времена у коме су радови настали, али треба указати и на ограничености наше анализе. Нажалост, нема истраживања која се заснивају на анализи пуних текстова магистарских и докторских радова већ се закључци изводе из анализе наслова. Иако је пракса да наслов што верније одражава садржај рада, овакве анализе су ограниченог домета јер наслови често не омогућавају да се сагледа приступ обрађиваном проблему и присуство и квалитет социолошке или филозофске анализе. Томе треба додати и једну врсту идеолошке мимикрије која више говори о утицају доминантне идеологије тог доба, а мање о квалитету радова. Наиме, саставни део научних радова у друштвеним наукама често је „морало“ да буде позивање на марксистичку теорију, социјалистички систем и самоуправљање. То можемо да видимо и у насловима оних магистарских теза (Прилог 1) где се интерпретира нека „грађанска“ теорија, а затим следи додатак: „и историјски материјализам“ или „и марксистичка критика“. Такође, марксистичка теорија је легитимни и врло важан део не само историје социологије већ и савремене социолошке теорије, тако да се анализа проблема као што је нпр. револуција у

²¹ О недовољно развијеној сарадњи са Одељењем за социологију Филозофског факултета у Београду говоре и подаци о учешћу чланова овог одељења на научним конференцијама и у реализацији пројеката које је организовао Центар за социолошка истраживања Филозофског факултета у Нишу (опш. Стојић 2012: 163).

²² У том смислу најзначајнији утицај имао је професор Глигорије Зајечарановић који је током 1970-их година био декан Филозофског факултета и ректор Универзитета у Нишу, а касније и управник Групе за социологију. Његово интересовање у овом периоду првенствено је било усмерено на марксистичку филозофију (дијалектичку методу, историју марксизма, а затим и савремену марксистичку филозофију). Поред тога бавио се и логиком и методологијом.

радовима марксистичких теоретичара не може одбацити као несоциолошка и/или идеолошка само на основу наслова. Најзад, наше „читање“ и сврставање наслова је под утицајем нашег социолошког образовања, теоријског приступа, примарног искуства, предрасуда и слично. Све ово нам говори о томе да треба да будемо опрезни у оцени одбрањених теза само на основу наслова, али је очигледно да су првих петнаестак година доминирали теоријски радови који се баве одређеним питањима марксистичке теорије и социјалистичке праксе, а недостају теоријска промишљања и емпиријска истраживања друштвених појава и проблема савременог југословенског друштва.

Завршна разматрања

После Катедре за социологију на Филозофском факултету у Београду, социолошко образовање на сва три нивоа студија (дипломских и магистарских студија и стицање докторског звања) организовано је на Студијској групи за социологију у Нишу, доприносећи тиме развоју социологије као академске дисциплине и професије у Србији.

У току педесетогодишњег постојања Група за социологију дала је значајан допринос развоју Филозофског факултета у Нишу. Ако имамо у виду друштвено-хуманистичке науке које су изучаване на Факултету, Група за социологију је прва организовала наставу на последипломском нивоу. Године 1979. на Факултету су одбрањене прве две магистарске тезе – једна од њих била је из области социологије. Штавише, до 1997. године све магистарске тезе из области друштвено-хуманистичких наука на Факултету (17 теза) биле су из социологије.

Група за социологију је успела, посебно током 1970-их и 1980-их година, да привуче студенте из различитих делова Србије, као и један број студената који су завршили претходне студије у другим републикама СФРЈ. Предавачи, ментори и чланови комисија били су истакнути научници са универзитета у Београду, Скопљу, Загребу, Љубљани. Најбољи показатељ успешности ових студија јесте што су магистри наука који су стекли звање у Нишу били, или су и сада, асистенти и наставници на високошколским установама у Нишу и Београду, али и у Словенији, Хрватској и Босни и Херцеговини. Континуитет у тридесетогодишњем организовању магистарских студија и брига о квалитету студија (иновирање програма, јасно дефинисана правила студирања, ангажовање истакнутих научника као предавача, ментора и чланова комисија) поставили су добру основу за каснију припрему докторских академских студија.

Највећи проблем са којим се суочавала Група за социологију све до половине 1990-их био је недостатак наставног особља (Ранковић, Марјановић 1975, Илић, Захаријевски 1994). Решавање овог проблема ангажовањем истакнутих научника са других универзитета доводило је понекад до проблема у организовању наставе, али је, са друге стране, значајно подизало квалитет студија – будући магистри су били у прилици да уче од наставника који су спадали у

најистакнутије стручњаке у својим областима.

Најзначајнија промена наставних планова последипломских студија „огледала се у додавању нових смерова и повећаној специјализацији“ (Захаријевски и др. 2009: 139). То је студентима давало веће могућности избора у складу са њиховим интересовањима и вероватно доприносило атрактивности студија. Са друге стране, то је водило претераној парцијализацији, па се може поставити питање рационалности постојања тако великог броја смерова имајући у виду податке о броју студената по смеровима и, посебно, о броју одбрањених магистарских теза. Могућност да се усмеравање студената одвија кроз избор предмета уместо смерова није коришћена (осим што је у кратком периоду постојала на једном смеру).

Наставни планови последипломских студија и теме магистарских радова показују развој образовања за професију социолога и процес еманципације социологије као научне дисциплине. Временом се кристалише јасан социолошки програм: уместо филозофских и марксистичких предмета уводе се предмети из опште социологије; теме радова бивају ослобођене од идеологијских наноса и оријентисане у већој мери ка емпиријском истраживању проблема савременог друштва. На тај начин су магистарске студије социологије на Филозофском факултету у Нишу ишле у сусрет великим друштвеним и идеолошким променама и истовремено испољавале сазревање академске заједнице и њено уклапање у токове развоја савремене социологије. Потврда њихове вредности су наставне и научне каријере и објављени радови социолога који су стекли звање магистра наука, као и континуирано успешно организовање највиших нивоа социолошког образовања на Групи за социологију Филозофског факултета у Нишу.

Литература

- Богдановић, М. (ур.) (2009) *Социологија у Србији 1959–2009: Институционални развој*. Београд: Службени гласник, Филозофски факултет.
- Богдановић, М. (2009а) „Предговор: Пет деценија социологије у Србији“. у: Богдановић, М. (ур.) *Социологија у Србији 1959–2009: Институционални развој*, стр. 7–31. Београд: Службени гласник, Филозофски факултет.
- Богдановић, М. и др. (1990) *Социологија у Југославији – институционални развој*. Београд: Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду.
- Великани и прегаоци*. Српско социолошко друштво, званични сајт, доступно на https://www.ssd.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=180&Itemid=66. Приступ 15. 8. 2021.
- Грбовић, В. (1990) „Оснивање и развој катедри за социологију (1959–1989)“. У: Богдановић, М. и др. *Социологија у Југославији – институционални развој*, стр. 45–73. Београд: Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду.

- Зајечарановић, Г. (1996) *Филозофски факултет у Нишу: 1971–1996*. Ниш: Издавачка јединица Универзитета у Нишу.
- Захаријевски, Д. С., Гавриловић, Д., Ђорић, Г., Стојић, Г. (2009) „Департман за социологију Филозофског факултета у Нишу 1971–2009“. У: Богдановић, М. (ур.) *Социологија у Србији 1959–2009: Институционални развој*, стр. 135–158. Београд: Службени гласник, Филозофски факултет.
- Илић, В. (1996) „Реч декана: Двадесет пет година развоја“ у: Г. Зајечарановић *Филозофски факултет у Нишу: 1971–1986*. Ниш: Универзитет у Нишу, стр. VII–XXII.
- Илић, В., Захаријевски Д. С. (1994) „Извештај о раду Студијске групе социологија“, *Зборник радова Филозофског факултета у Нишу, Серија Социологија*, год. 21, књ. 1 (1993).
- Митровић, В. (2009) „Студирање“. У: Богдановић, М. (ур.) *Социологија у Србији 1959–2009: Институционални развој*, стр. 59–105. Београд: Службени гласник, Филозофски факултет.
- НОКС: Упоредна табела нивоа квалификација и врста образовања*, доступно на http://noks.mpn.gov.rs/sr_lat/uporedna-tabela-nivoa-kvalifikacija-i-vrsta-obrazovanja. Приступ: 15. 1. 2022.
- Ранковић, М., Марјановић, М. (1975) „Настава социологије на универзитетима (Социологија на основним факултетским студијама на факултетима универзитета у Београду, Нишу и Новом Саду)“. *Социолошки преглед*, вол. 9, 2–3/1975, стр. 5–24
- Стојић, Г. (2008) „Двадесет година последипломских студија из Социологије друштвеног развоја на Филозофском факултету у Нишу“ у: Митровић, Љ., Стојић, Г. (прир.) *Изазови и дometи савремене социологије друштвеног развоја*, стр. (407–416). Ниш: Филозофски факултет.
- Стојић Г. (2012) „Научна комуникација и сарадња кроз истраживање етничких односа, идентитета и регионалне сарадње на Балкану“. *Годишњак за социологију*, IX/10–11, 151–169.
- Филозофски факултет Ниш: 1971–2000. Монографија поводом јубилеја 35 година постојања Филозофског факултета у Нишу* (2006). Ниш: Филозофски факултет.

Извори

- Статут Филозофског факултета, 1972.
- Статут Филозофског факултета, 1976 (пречишћен текст).
- Статут Филозофског факултета, 1982.
- Статут Филозофског факултета, 1987.
- Статут Филозофског факултета, 1990.
- Статут Филозофског факултета, 1994, пречишћен текст.
- Статут Филозофског факултета 1998, наставни планови.
- Евиденција Службе за мастер и докторске студије Филозофског факултета у Нишу.

Gordana V. Stojić
Aleksandra Z. Nikolajević

POSTGRADUATE (MASTER OF SCIENCE) STUDIES AT THE GROUP FOR SOCIOLOGY OF THE FACULTY OF PHILOSOPHY IN NIŠ

Abstract: The paper discusses the development and achieved results of the postgraduate (master of science) studies organized at the Group for Sociology of the Faculty of Philosophy in Niš. The curricula, number and structure of students, number and thematic orientation of master's theses are analyzed. The paper points out the influence of various factors on the development of the postgraduate studies (social context, institutional, organizational and internal scientific factors).

Key Words: Sociology, Postgraduate studies, Masters of Science, Group for Sociology, Faculty of Philosophy in Niš.

Прилог 1

Одбрањене магистарске тезе на Филозофском факултету у Нишу 1979–2016.

Година	Име и презиме	Назив тезе
1979	Драгољуб Б. Ђорђевић	Социјалистичка мисао у делу Милентија Поповића
1979	Радомир Томовић	Социјалистичка мисао Васа Пелагића
1982	Љубинко Милосављевић	Хегелова философија историје и историјски материјализам
1982	Симка Делетић	Лењиново учење о револуцији
1983	Никола Божиловић	Друштвена структура и култура - прилог предметном одређењу
1984	Миодраг Миленковић	Однос егзистенције и мишљења - основни проблем социологије сазнања
1984	Јелена Б. Петковић	Проблем револуције у делима Херберта Маркузеа
1986	Драшко Бјелица	Проблем идентификовања и негирања сазнања
1986	Миомир Наумовић	Мешовита привреда Ниша и Зајечара - социолошко истраживање
1986	Миливоје Пејчић	Марксова критика идеологије
1986	Љиљана Рајшић	Политички мит и стаљинизам
1989	Ненад Поповић	Заснивање науке о друштву у критици политичке економије
1992	Наталија Јовановић	Перманентно образовање дипломираних инжењера
1993	Наталија Жунић	Савремени женски покрет и теорије о ослобођењу жена
1996	Драгана Динић	Социолошка мисао Драгољуба Јовановића о селу и селаштву

1996	Станиша Димитријевић	Друштвени положај и улога менаџера као професије у управљању предузећем
1997	Радомир Ђорђевић	Социо-културна значења школских графита
1997	Петар Анђелковић	Промене у социјалној и демографској структури субрегиона Пирот и њихов утицај на друштвени развој
1998	Радмила Пајић	Регулисање социјалних сукоба у индустријским предузећима
1998	Весна Трифуновић Стојановић	Сеоске основне школе Шумадије и Поморавља и њихове функције у развоју културе
1999	Јасмина Иванов	Образовање и професионално-животна афирмација дипломираних студената
2001	Драгослав Б. Петровић	Социо-културни чиниоци образовања музичког укуса
2002	Емилија Ђикић	Значај дела Радомира Лукића за развој опште и посебних социологија
2003	Данијела Здравковић	Допринос Тихомира Р.Ђорђевића утемељењу и развоју етносоциологије у Срба
2005	Сузана Марковић Крстић	Школовање сеоске омладине: проблем обухвата и квалитет образовања
2005	Дарко Радосављевић	Противречности и домети модернизације друштва у транзицији у југоисточној Европи (Компаративно социолошка анализа искустава у СЦГ, Бугарској и Македонији)
2005	Виолета Трајковић	Социокултурне детерминанте односа према раду (Испитивање ставова студената Универзитета у Нишу).
2006	Драган Тодоровић	Утицај етничко-религијских чинилаца на социјалну дистанцу према Ромима
2006	Гордана Стојић Атанасов	Социјална дистрибуција незапослености на територији града Ниша
2006	Лела Милошевић	Међугенерациска друштвена солидарност са старим људима (истраживање у Нишу)
2006	Јелена С. Петковић	Урбана и рурална култура у контексту мултикултурног друштва (испитивање ставова градског и сеоског становништва општине Палилула у Нишу, у односу на феномен културне различитости)
2006	Зоран Недељковић	Проблем човека и друштвеног света у теоријским погледима Фридриха Ничеа и Френсиса Фукујаме
2007	Оливера Марковић	Етнички и културни идентитет грађана српске националности у Косовској Митровици
2008	Жикица Симић	Поверење у професионалну одговорност и моралност живота свештенства Српске православне цркве
2008	Валентина Вукосављевић Павловић	Партиципативна демократија и друштвени развој на примеру локалне заједнице Лесковац
2010	Садуша Реџић	Мит о моралу Српкиње као узорни модел некада и сада

2010	Милена Јовановић Крањец	Остваривање улоге и задатака стручних тимова за заштиту ученика основне школе од насиља
2012	Манић, Михајло	Масовно комуницирање у културно-социолошком дискурсу
2012	Лорита Ђорић	Стратешко партнерство ФИАТ-а и Заставе Крагујевац – социолошка анализа деловања транснационалне корпорације у српском друштву
2013	Бајрам Саитовић	Културна традиција и идентитет Рома Топличког округа
2016	Богдан Ђуровић	Реални домети и утопијски хоризонти социокултурне глобализације
2016	Александар Бастајић	Допринос Сретена Вукосављевића развоју социологије сељачког друштва

Извор: Евиденције Службе за мастер и докторске студије Филозофског факултета у Нишу